

Notitie nadere onderbouwing beschermde dagvlinders en libellen Franciscushof te Raalte

Datum: 09-08-2021
Versie: 1.0
Opgesteld door: Jeffrey Willems (Adviseur Ecologie)
Vrijgegeven door: Stefan de Klepper (Adviseur Ecologie)

Gemeente Raalte is voornemens om een bos- en weidegebied ten noorden van het dorp om te vormen tot een woonwijk, Franciscushof Zuid. In 2019 heeft idverde Advies nader onderzoek uitgevoerd naar beschermde soorten binnen het plangebied. Uit de bronnenstudie destijds bleek dat in de omgeving van het plangebied geen beschermde dagvlinders, nachtvinders of libellen waren gemeld. Ook zijn dergelijke soorten niet aangetroffen binnen het plangebied tijdens het onderzoek in 2019. Inmiddels zijn wel enkele waarnemingen van beschermde dagvlinders, nachtvinders en libellen bekend. Daarom is het plangebied aanvullend beoordeeld op (potentiële) aanwezigheid van deze soorten. Vervolgens zijn de bevindingen getoetst aan de Wet natuurbescherming, waarbij rekening is gehouden met het huidige ontwerp van de voorgenomen ontwikkeling.

Plangebied en werkwijze

Het plangebied ligt ten noorden van de kern van Raalte, direct ten zuiden van het al gerealiseerde deel van de Franciscushof en wordt in het zuiden begrensd door de N35 (Fig. 1). Het terrein bestaat momenteel uit gemengd loofbos, gemengd naaldbos, weide, struweel, akker en bebouwd- en braakliggend terrein.

Figuur 1. Globaal overzicht van het plangebied. Het plangebied bestaat uit gemengd loofbos (oranje), gemengd naaldbos (paars), weide (groen), struweel (geel), weiland (rood) en bebouwd – en braakliggend terrein (blauw).

Ter voorbereiding voor het veldbezoek is een aanvullende bronnenstudie uitgevoerd naar dagvlinders, nachtvinders en libellen. De Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) is geraadpleegd (d.d. 29 juli 2021), waarbij alle waarnemingen van de afgelopen 3 jaar binnen een zoekgebied van maximaal 10 kilometer rondom het plangebied zijn meegenomen. Ter aanvulling zijn verspreidingsgegevens uit Waarneming.nl gebruikt.

Op vrijdag 30 juli 2021 is het plangebied bezocht door een ecooloog van idverde Advies. Het bezoek vond plaats tussen 8.15 uur en 11.15 uur onder gunstige weersomstandigheden (zonnig, droog, weinig wind, 20 tot 23 graden Celsius). Tijdens het veldbezoek is nadrukkelijk gekeken naar de potentie van het gebied voor beschermde dagvlinders, teunisbloempijlstaart en beschermde libellen.

Allereerst is het bos- en weidegebied doorlopen om groeiplaatsen van wilde kamperfoelie te inventariseren. Aanwezige kamperfoelie is gecontroleerd op vraatschade die kan wijzen op gebruik door kleine ijsvogelvinder. Ook is gelet op aanwezigheid van sleedoorn en planten van de teunisbloemfamilie. Aanwezige planten uit de teunisbloemfamilie zijn gecontroleerd op vraatschade en aanwezigheid van rupsen van teunisbloempijlstaart. De rupsen van teunisbloempijlstaart bevinden zich op dit moment in een laat stadium waardoor ze goed zijn waar te nemen. Bovendien vreten de rupsen erg veel, vraatschade aan planten is daardoor ook goed zichtbaar. Vervolgens is het braakliggende terrein geïnspecteerd op aanwezigheid van planten uit de teunisbloemfamilie, ook deze planten zijn allen gecontroleerd op vraatsporen en rupsen. Ten slotte is het struweel in het zuidelijke gebied, evenals de aanwezige bomenrijen, geïnspecteerd op aanwezigheid van sleedoorn. Tijdens het gehele veldbezoek is gelet op aanwezigheid van exemplaren van beschermde vlinders en libellen.

Resultaten dagvlinders

Bronnenstudie

Binnen een straal van enkele kilometers zijn 3 waarnemingen bekend van kleine ijsvogelvinder uit 2019, 2020 en 2021. Daarnaast zijn veel waarnemingen bekend van een bosrijk gebied op ongeveer 10 kilometer ten zuidoosten van het plangebied. In totaal is de kleine ijsvogelvinder 63 keer waargenomen.

Grote vos is eenmaal in Raalte waargenomen in 2021, overige waarnemingen uit afgelopen jaren zijn afkomstig uit bosrijke gebieden in de omgeving op minimaal 5 kilometer afstand (15 waarnemingen). Ook de grote weerschijnvinder is gedurende afgelopen jaren waargenomen in bosrijke gebieden in de omgeving op vergelijkbare afstand tot het plangebied (8 waarnemingen).

In een natuurgebied nabij Lemelerveld, op zo'n 6,5 kilometer ten noordoosten van het plangebied, zijn soorten als aardbeivinder (270 waarnemingen), zilveren maan (527 waarnemingen) en gentiaanblauwtje (213 waarnemingen) waargenomen.

De sleedoornpage is nog niet in de omgeving van het plangebied waargenomen. Wel wordt de sleedoornpage regelmatig in buurgemeenten waargenomen.

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde dagvlinders of tekenen van aanwezigheid aangetroffen. Aan de randen van het bos, op de weiden en op het braakliggende terrein zijn wel verschillende algemene soorten aangetroffen als bruin zandoogje, bont zandoogje, koevinkje, atalanta, hooibeestje, kleine vuurvinder, distelvinder en dagpauwoog.

Uit de bronnenstudie is gebleken dat aardbeivinder, zilveren maan en gentiaanblauwtje op ongeveer 6,5 kilometer afstand tot het plangebied zijn waargenomen. Dit zijn zeer zeldzame vlinders die hoge eisen stellen aan hun leefgebied. De soorten komen alleen voor in hoogwaardige natuurgebieden. De zilveren maan en het gentiaanblauwtje zijn afhankelijk van zeldzame waardplanten, respectievelijk moerasviooltje (in het binnenland) en klokjesgentiaan, die niet in het plangebied voorkomen. De aardbeivinder staat bekend als zeer honkvaste vlinder en wordt nauwelijks buiten de bestaande leefgebieden aangetroffen. Aanwezigheid van deze soorten binnen het plangebied is uitgesloten.

Grote weerschijnvinder (8 waarnemingen) en grote vos (16 waarnemingen) zijn in de omgeving van het plangebied waargenomen. Tijdens het veldbezoek, en tijdens eerdere veldbezoeken, zijn deze soorten niet waargenomen. De grote weerschijnvinder is voor haar voortplanting afhankelijk van halfvolwassen tot volwassen (grauwe-/bos-) wilgen op een beschutte maar zonnige standplaats. Dergelijke bomen zijn niet aanwezig binnen het plangebied. De grote vos maakt voornamelijk gebruik van vrijstaande volwassen iepen, en eventueel zoete kers of wilgen, waarop ze hun eieren afzetten in de hogere delen van de bomen. Dergelijke bomen zijn niet aanwezig binnen het plangebied. Voortplantingshabitat voor deze soorten is daarmee niet aanwezig binnen het plangebied.

Incidenteel zouden de grote weerschijnvlinder en/of grote vos gebruik kunnen maken van het plangebied om te foerageren op bloeiende bomen of kruiden. De soorten zijn immers erg mobiel en vliegen in lage dichtheden. In de directe omgeving van het plangebied zijn legio andere gebieden die dezelfde functie kunnen vervullen, het plangebied heeft daarmee geen essentiële functie voor grote weerschijnvlinder of grote vos. Bovendien blijft een deel van het bosgebied bestaan bij voorgenomen ontwikkeling. Van significante afname van geschikt foerageergebied voor grote weerschijnvlinder en grote vos is dan ook geen sprake.

De kleine ijsvogelvlinder is in de directe omgeving van het plangebied waargenomen. Tijdens het veldbezoek, en tijdens eerdere veldbezoeken, zijn geen vlinders of rupsen van deze soort waargenomen. Wel zijn meerdere groeiplaatsen aangetroffen van wilde kamperfoelie, de waardplant van deze vlinder. De voornaamste groeiplaats bevindt zich in het noordwestelijke deel van het plangebied (Fig. 2). Hier zijn enkele honderden planten aanwezig (Fig. 3). Daarnaast zijn enkele groeiplaatsen aangetroffen met één of enkele planten (Fig. 2). De planten vertoonden geen van allen opvallende tekenen van vraat door rupsen van de kleine ijsvogelvlinder. Door het relatief grote aantal waarnemingen in de omgeving kan aanwezigheid van kleine ijsvogelvlinder binnen het plangebied echter niet worden uitgesloten.

Figuur 2. Indicatieve weergave van de voornaamste groeiplaats van wilde kamperfoelie (geel vlak) en gebied waarbinnen enkele individuele groeiplaatsen zijn aangetroffen (oranje ovaal).

Figuur 3. Voornaamste groeiplaats van wilde kamperfoelie met enkele honderden planten.

Het struweel in het zuidelijke deel van het plangebied (Fig. 1) herbergt enkele tientallen sleedoorns, zowel jonge als oudere struiken, die kunnen dienen als voortplantingshabitat voor sleedoornpage (Fig. 4). Tijdens het veldbezoek zijn geen vlinders of eieren van vlinders waargenomen. De vlinders leven echter een relatief verborgen leven. Bovendien zijn eieren in dit seizoen zeer lastig te vinden. Gezien de aanwezigheid van populaties in buurgemeenten en ruime aanwezigheid van sleedoorn voor de ei-afzetting is het op dit moment niet mogelijk om aanwezigheid van sleedoornpage binnen het plangebied uit te sluiten.

Figuur 4. Zowel jonge als oudere sleedoorns zijn aanwezig in het struweel in het zuidelijke deel van het plangebied.

Resultaten nachtvinders

Bronnenstudie

De teunisbloempijlstaart is éénmaal waargenomen ten zuiden van Raalte, op ongeveer 4,5 kilometer afstand van het plangebied, in 2021. Dit is de eerste waarneming in de wijde omgeving van Raalte. Deze soort wordt pas vanaf de afgelopen jaren in Overijssel waargenomen, waarbij het steeds slechts om één of enkele rupsen gaat. De soort is vooral bekend uit de zuidelijke helft van Nederland.

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen teunisbloempijlstaarten (rupsen) aangetroffen of tekenen daarvan. In de weideachtige stukken in het bos zijn enkele planten behorende tot de teunisbloemfamilie aangetroffen. Hierbij gaat het om middelste teunisbloem, grote teunisbloem en knikkend wilgenroosje (Fig. 5). Geen van deze planten vertoonden de kenmerkende vraatschade door rupsen.

Op het braakliggende deel van het plangebied zijn veel groeiplaatsen van teunisbloem aangetroffen, vooral op de hellingen van de hopen grond (Fig. 6). Op een enkeling na betroffen het allemaal grote teunisbloem. Elke individuele plant is geïnspecteerd maar rupsen van de teunisbloempijlstaart, of vraatschade door deze rupsen, is niet aangetroffen.

Gezien de afwezigheid van rupsen of vraatschade op planten uit de teunisbloemfamilie en de zeer beperkte aanwezigheid van de teunisbloempijlstaart in deze regio, kan teunisbloempijlstaart binnen het plangebied worden uitgesloten.

Figuur 5. In het weideachtige deel van het bos groeien verschillende (middelste) teunisbloemen.

Figuur 6. Op de hopen grond in het braakliggende deel groeit veel grote teunisbloem.

Libellen

Bronnenstudie

Direct ten noorden van het plangebied, in de grote vijver ten zuiden van de woonwijk, is de sierlijke witsnuitlibel 3 keer waargenomen in 2019 en 2021. Op ongeveer 1 kilometer ten noordoosten van het plangebied is ook de gevlekte witsnuitlibel eenmaal aangetroffen in 2018. Op grotere afstand tot het plangebied zijn nog drie waarnemingen van deze soort bekend uit 2018 en 2019. Daarnaast zijn op ongeveer 10 kilometer ten noorden en ten zuiden van het plangebied enkele waarnemingen bekend van Oostelijke witsnuitlibel (7 waarnemingen).

In de omgeving van het plangebied, op minimaal 6 kilometer afstand, zijn waarnemingen bekend van beekrombout (57 waarnemingen) en rivierrombout (20 waarnemingen). De dichtstbijzijnde waarneming van beekrombout is afkomstig uit het natuurgebied nabij Lemelerveld, de rivierrombout is waargenomen op de oevers van de IJssel.

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde libellen waargenomen. Wel zijn enkele algemene soorten waargenomen zoals de bloedrode heidelibel, oeverlibel en platbuik. Deze libellen zijn allen waargenomen in het weideachtige deel van het plangebied.

In de weideachtige delen van het plangebied zijn enkele laagtes aanwezig, waarschijnlijk gaat het hier om oude poelen/vennen. Deze delen zijn echter compleet begroeid met grassen, ruigtekruiden en houtige opslag (Fig. 7), een teken dat deze delen al enige tijd geen water meer bevatten. De beschermde libellen die in de omgeving zijn waargenomen stellen bijzonder hoge eisen aan hun voortplantingswater, laagtes die sporadisch water bevatten voldoen niet aan deze eisen. Aanwezigheid van voortplantingshabitat van beschermde libellen binnen het plangebied kan dan ook worden uitgesloten.

Gezien de relatief grote afstand tussen de vindplaats en het plangebied kan worden uitgesloten dat het plangebied foerageergebied vormt voor de gevlekte witsnuitlibel. Dit geldt niet voor de sierlijke witsnuitlibel. Gezien de korte afstand tussen het plangebied en de locatie waar de sierlijke witsnuitlibel is waargenomen, kan niet zondermeer worden uitgesloten dat het plangebied (incidenteel) foerageergebied vormt voor deze soort. De directe omgeving van de vijver waar de soort is waargenomen, bestaande uit kruidenrijke oevers en kruidenrijk grasland, vormt echter ook al ruimschoots voldoende geschikt foerageergebied (Fig. 8). Bovendien zou deze locatie door aangepast beheer en/of actief aanplanten van aanvullende soorten verder geoptimaliseerd kunnen worden. Het wegvallen van foerageergebied binnen het plangebied heeft daarmee geen negatieve effecten op de sierlijke witsnuitlibel.

Figuur 7. Een laagte in het weideachtige gebied is geheel begroeid met grassen, ruigtekruiden en houtige opslag.

Figuur 8. De directe omgeving van de vijver vormt ruimschoots voldoende geschikt foerageergebied voor de sierlijke witsnuitlibel, en kan nog worden geoptimaliseerd wanneer het beheer wordt aangepast.

Conclusies

Op basis van de bronnenstudie en het aanvullende veldbezoek is het niet mogelijk om aanwezigheid van voortplantingshabitat van kleine ijsvogelvinder en sleedoornpage binnen het plangebied uit te sluiten. Potentieel voortplantingshabitat van deze soorten is binnen het plangebied echter beperkt aanwezig en bevindt zich aan de zuidwestelijke zijde van het gebied. Indien voorgenomen werkzaamheden volgens plan worden uitgewerkt (Fig. 9), blijven de potentiële voortplantingslocaties van kleine ijsvogelvinder en sleedoornpage onaangetast. Van overtreding van de Wet natuurbescherming is in dat geval geen sprake, en zijn vervolgstappen niet nodig.

Figuur 9. Ontwerptekening van de wijk inclusief aanduidingen van potentieel voortplantingshabitat van kleine ijsvogelvinder (blauw) en sleedoornpage (rood) aan de zuidwestelijke zijde (bron: Gemeente Raalte).